

4CORDES

MÚSICA I COMUNITAT A L'ESCOLA

Projecte 4cordes

Des d'un inici, el 4cordes s'ha gestat com una pràctica artística assentada en el si del context escolar . A través de la col·laboració mútua, el projecte esdevé un element clau que, d'una banda, ens ajuda a comprendre l'art i els seus processos i, de l'altra, genera sinèrgies que contribueixen al canvi social i a la cohesió. Així va néixer el projecte 4cordes a l'escola Germanes Bertomeu de Rocafonda (Mataró) i que a data d'avui es desenvolupa també a Cabrils i a Baró de Viver (Barcelona).

Davant l'emergència social accentuada per la crisi, el 4cordes es presenta com un instrument generador de canvi sistèmic que dona resposta a la necessitat de desenvolupar polítiques educatives comunitàries i una cultura democràtica. Per tant, la seva finalitat és oferir nous recursos per abordar les realitats de nens i nenes en edat escolar per mitjà de l'aprenentatge artístic, contribuint així al desenvolupament de competències socials, comunicatives i relacionals. Especialment, procura aportar eines i instruments de creixement personal i de l'entorn per mitjà de l'aprenentatge del violí i el violoncel en escoles de primària d'atenció preferent. Per això la comunitat educativa és el principal actor considerat perquè inclou el triangle escola, família i context.

L'experiència atén igualment a objectius socials, educatius i artístics. Així, els resultats no només responen a qüestions tècniques instrumentals sinó que tenen una repercussió estretament vinculada al desenvolupament de competències personals i emocionals així com hàbits d'escolta, de respecte i de treball en equip. En el projecte 4cordes l'orquestra actua com a motor creatiu que reforça positivament la imatge col·lectiva del grup afavorint així la gestació d'un sentiment d'identitat i incrementant l'autoestima dels seus destinataris, factors decisius per a l'èxit escolar, la cohesió i la creació d'oportunitats.

El projecte 4cordes neix el 2009 impulsat per l'Ajuntament de Mataró, a través de la seva Escola Municipal de Música, i es comença a implementar a l'escola de primària Germanes Bertomeu, un centre educatiu assetjat per un elevat índex d'immigració i pobresa infantil.

Després d'aconseguir consolidar el projecte a través de l'aportació del consistori, del mateix centre educatiu i de la gestió de Musicop; gràcies també a la sòlida difusió del projecte mitjançant la participació del 4cordes al programa Comenius (projecte de col·laboració amb Holanda i Estònia) o el "Et toca a tu" de l'Auditori-OBC i del projecte Periplus presentat al Palau de la música, el 4cordes s'ha replicat en altres escoles de diferents localitats catalanes.

Oferir un projecte comú de ciutat que relacioni els nens i nenes, les famílies, les escoles, el professorat i les entitats dels barris no únicament per solidaritat sinó que també per treballar i aconseguir objectius compartits.

Tot això és a causa del profund coneixement i estratègia seguida per l'Àrea de Comunitat de la cooperativa Musicop dirigida per persones expertes en l'àmbit del Desenvolupament Cultural Comunitari i que compten amb una valuosa experiència en aquest camp a nivell de recerca, gestió i implementació. La maduresa i èxits del projecte ha portat a l'entitat a plantejar-se escalabitzar el 4cordes en altres punts de la mateixa ciutat de Mataró i en altres territoris clau que viuen situacions desavantatjades. I per a tal fi, Musicop treballa en xarxa amb organitzacions locals i altres entitats educatives i del tercer sector.

Finalment, formar un conjunt instrumental a l'escola és contribuir a la democratització de la pràctica artística, és crear un espai d'enfortiment de vincles i és generar noves oportunitats entre ciutadans amb bagatges socioculturals diversos. D'aquí que el grau d'innovació del 4cordes resideix a posar a disposició del context formal noves formes de relació, nous recursos personals que incrementen les pròpies capacitats i comporti l'ús normalitzat de l'aprenentatge cooperatiu.

OBJECTIUS

1. Oferir nous recursos per abordar les realitats de l'entorn de nens i joves en risc d'exclusió social per mitjà de la capacització artística i l'empoderament personal.
2. Crear un espai de reflexió personal i foment de l'esperit crític per a contribuir positivament al creixement i cohesió del grup mitjançant accions de cooperació i intercanvi d'experiències.
3. Fer extensible el procés i el resultat final del projecte en el municipi on es desenvolupa el projecte així com contribuir a la millora de la percepció i projecció pública de l'escola de primària.
4. Consolidar el nombre actual de 4cordes i ampliar la xarxa d'abast del projecte a altres punts geogràfics per tal de possibilitar de forma equitativa la participació de nenes i nens en un procés de creació musical comunitària que reforci l'autoconfiança i la identitat col·lectiva.
5. Posar en funcionament un programa de voluntariat i acollir estudiants en pràctiques per així incrementar la visibilització del projecte i la implicació de la societat civil.

PARTICIPANTS I BENEFICIARIS

Els participants directes que s'han beneficiat del projecte són més de 650 nenes i nens entre 8 i 12 anys escolaritzats en centres públics. La característica comuna d'aquesta població escolar és que una important majoria viu en risc d'exclusió social. Així mateix el projecte de Mataró compta amb una línia d'acció destinada a l'alumnat d'ESO que després de la seva participació en el 4cordes segueix vinculat a aquest.

Ser un pont entre els barris vulnerables i les escoles de la ciutat, oferint un programa de treball conjunt on créixer des de la perspectiva de ciutat educadora.

D'altra banda aquest programa neix amb la voluntat d'ajudar a desenvolupar el projecte educatiu de centre i per tant tota la comunitat educativa, des del claustre de professors fins a les famílies són beneficiaris directes del 4cordes. Per extensió, el barri resulta un beneficiari del projecte perquè els resultats artístics i les accions de responsabilitat social van dirigides al territori on es desenvolupa. Així mateix, el 4cordes treballa col·laborativament amb altres entitats culturals i socials del municipi o afins a la seva vocació.

Un altre dels organismes implicats en el desenvolupament del 4cordes és la Regidoria d'Educació, que és la impulsora i responsable de les polítiques de cohesió social a través de la pràctica musical i artística. També és clau el paper de la inspecció educativa, que és qui autoritza l'accés del professorat del projecte 4cordes a l'escola de primària.

A nivell de participació, el projecte s'estructura en 3 línies: la referent a la informació, captació i diagnòstic part de la implicació de l'equip directiu de Musicop a més d'altres agents comunals i de la comunitat educativa. Pel que fa a l'avaluació i la implementació dels processos de millora es compta amb l'equip del projecte, les mestres de les escoles i la responsable de l'Àrea de Comunitat de la cooperativa.

EQUIP DEL PROJECTE

El 4cordes consta d'un equip de professionals híbrid que treballa de forma coordinada amb les escoles de primària i el seu professorat. Del perfil professional de l'equip motor es dedueix la varietat i flexibilitat amb la qual és concebut el projecte. Les professores del 4cordes compten amb una extensa formació musical (Títol Superior en Música en Pedagogia de l'Instrument o en Interpretació per l'ESMUC o al Liceu) i una reconeguda trajectòria artística (Cafè Zimmermann, Vespres d'Arnadí, Al Ayre Español, Orquestra Barroca Catalana , Ensemble Méridien, Orquestra Camera Musicae).

A més han complementat la seva formació amb estudis de grau (Història de l'Art per la URV i Educació Social per la UOC), de postgrau (Desenvolupament Cultural Comunitari per la UAB i Mediació Artística per la UB), de màster (Gestió Cultural per la UB) i de doctorat (doctorat en DCC a la URL). Actualment les seves integrants prossegueixen el seu desenvolupament professional en l'àmbit de l'educació conscient realitzant el curs de "Nous Paradigmes del Coneixement" (Carlos González) i seguint el "Mètode Grunkraft" (Fil a l'agulla).

Des de la convicció que l'educació musical i les polítiques culturals necessiten una lectura compromesa amb les realitats del segle XXI, han ampliat el camp d'acció docent fundant i participant en projectes com Comusitària i Riborquestra. La seva recerca constant a conèixer i experimentar noves metodologies les ha portat també a formar-se en Soundpainting (El Musical), Dalcroze (Institut Llongueras), Coaching (Institut Europeu de Coaching) i PNL (The Society of NLP).

IMPLICACIÓ DE LA SOCIETAT CIVIL

La naturalesa democràtica i creativa del projecte 4cordes l'ha convertit en un referent educatiu i social en l'àmbit català. Aquesta experiència constata que l'acumulació cultural i l'experiència estètica són generadores de pensament, i això permet a l'alumnat esdevenir més competent per reformular la seva pròpia realitat. Des d'una actitud proactiva davant la diversitat i davant els reptes de l'aula, és imprescindible reorientar la pràctica docent i així mateix reconsiderar el paper del músic com a agitador i articulador d'un nou paradigma educatiu i cultural.

Des d'aquest posicionament se situa el 4cordes i per tant la implicació de la societat civil es considera un aspecte indissoluble a la proposta. Un cas recent que constata aquest afany de col·laboració amb el barri, el teixit associatiu i altres entitats que treballen des de la mirada del desenvolupament comunitari és el projecte "TEENsant la corda" que es va realitzar la temporada 2014-2015.

Aquesta temporada el 4cordes forma part del projecte que capitaneja l'ESMUC sobre la figura de Roald Dahl i el proper curs el 4cordes tornarà a ser protagonista de la iniciativa de l'Auditori-OBC sota el nom de "Et toca a tu". Totes aquestes propostes amplien el capital humà del 4cordes i sobredimensionen els agents participants, convertint el treball en equip i comunitari en una constant del projecte.

En altres paraules, aquest desig d'obertura es constata en el mateix gènesi del 4cordes que a més de la seva activitat regular, participa anualment en diferents iniciatives educatives d'utilitat social. La cooperació i coresponsabilitat mútua s'exerceixen en totes les fases del projecte (des de la seva diagnosi, passant per la implementació i la seva avaluació), fet que ha contribuït a la millora de la projecció positiva del projecte i ha ajudat a enfortir el cercle de confiança per poder treballar en xarxa d'una forma eficient i veraç.

SEGUIMENT I AVALUACIÓ DEL PROJECTE

Musicop té la cobertura suficient per coordinar els diferents aspectes del projecte i assegurar el seu èxit mitjançant reunions periòdiques (1 mensual) i trobades de planificació estratègica (1 trimestral). A través de la seva Àrea de Comunitat es coordinen els diferents 4cordes, es forma i assessora les professionals que lideren el projecte (2 trimestrals) i es fa un seguiment exhaustiu de tot el programa.

La principal persona que exerceix d'interlocutora i dirigeix tots els agents i centres implicats és la responsable de l'Àrea de Comunitat de Musicop, qui a més participa en tots els projectes i supervisa presencialment i de manera constant tot el procés i resultats del 4cordes.

De la mateixa manera es treballa perquè les escoles de primària (amb el seu equip directiu, tutors i especialista de música) es facin corresponsables del projecte i participin en la presa de decisions, així com altres tasques de gestió i processos d'ensenyament-aprenentatge del propi projecte. Aquestes trobades es realitzen setmanalment després de les sessions del projecte amb els diferents equips de treball. Amb les famílies es realitza un treball quadrimestral.

Finalment i d'una manera regular s'estableix també una connexió trimestral amb els diferents agents implicats en cada un dels projectes 4cordes per compartir les fites i reptes del projecte en el seu transcurs.

L'avaluació és una fase transversal en el projecte i s'ha fa de forma participativa i contínua amb els diferents agents responsables del 4cordes (coordinadora, professores, especialista de música i equip directiu de l'escola). La principal eina d'anàlisi utilitzada en relació a l'alumnat és la tutorització. L'equip de treball recull sistemàticament el feedback dels participants directes del projecte i de la resta d'implicats per reorientar les accions i planificar d'acord a les opinions expressades o les observacions fetes a l'aula.

Un dels instruments d'avaluació utilitzats de manera habitual en acabar el curs escolar és un qüestionari dirigit als principals agents i institucions col·laboradores per recollir el grau de satisfacció final del projecte i l'opinió sobre l'impacte causat als participants. Aquest instrument serveix per prendre nota de suggeriments i propostes de millora de cara a aconseguir replicar l'experiència.

D'altra banda, Musicop sempre que li és possible, documenta l'experiència d'una forma qualitativa a través de la realització de vídeos, fotografies i documentals. Així mateix l'entitat està creant els enllaços per aconseguir la col·laboració de la Universitat de Barcelona perquè estudiants del Màster en Sociologia puguin realitzar en un futur pròxim un estudi d'impacte del 4cordes.

POSADA EN VALOR I DIFUSIÓ

La voluntat del 4cordes és incidir en un ampli espectre de la població i d'aquesta manera repercutir en diferents entorns: des del purament artístic, en l'àmbit familiar, passant per tenir repercussió en el territori, en la comunitat educativa i a una escala més àmplia, en les polítiques culturals. Per això, els processos i resultats de les diferents accions del 4cordes es documenten amb suports audiovisuals com enregistraments sonors, vídeos fotografies, o bé amb memòries i un altre tipus de publicacions (articles en revistes indexades).

A data d'avui, el 4cordes compta amb diversos reportatges televisius i documentals que retraten com és viscut el procés i quins efectes té en els participants (veure qr). A més s'utilitzen les diferents plataformes digitals per difondre la iniciativa (compte de Twitter, web de Musicop i Mailchimp i Facebook de la cooperativa),

Tenint en l'horitzó la creació d'una identitat pròpia, properament es dissenyarà una imatge corporativa per al projecte i s'elaborarà una publicació que posa a disposició les bases metodològiques del 4cordes.

Finalment, el projecte es dona a conèixer en diferents seminaris. D'aquí que l'Àrea de Comunitat es presenti en diferents conferències (Jornades sobre la Inclusió Social i l'Educació en les Arts Escèniques), i en classes magistrals de les universitats Pere Tarrés-Ramon Llull (Grau en Educació Social), a la Universitat de Barcelona (Màster en Mediació Artística) o a l'Escola Superior de Música de Catalunya, per citar alguns exemples.

Periplus, un viatge de descoberta i creixement

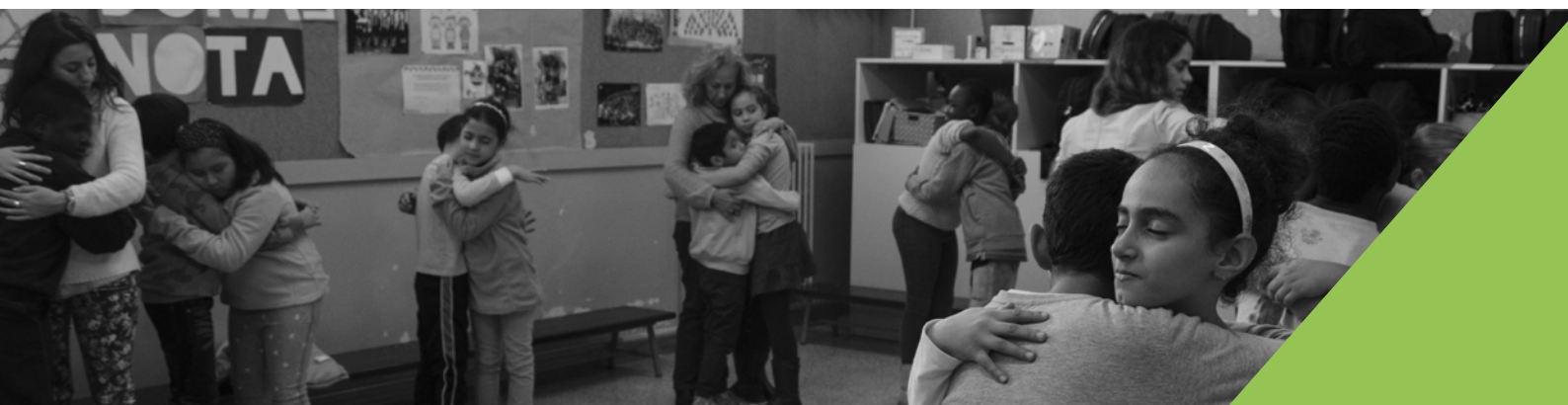
Música, territori i cohesió social

Et toca a tu

4cordes

Laia Serra, responsable de l'Àrea de Música i Comunitat

comunitat@musicop.cat